

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

2.1 แหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้อาศัยข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ภาวะการตาย และการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย ซึ่งดำเนินการโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม พ.ศ. 2522

สำหรับการออกแบบการสุ่มตัวอย่างนั้น มีครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนแรก ได้แก่ ครัวเรือนตัวอย่างของโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรในปี พ.ศ. 2515 และ 2516 ทั้งเขตเมืองและเขตชนบท (LS2) ส่วนที่สองได้แก่ ครัวเรือนตัวอย่างของการสุ่มตัวอย่างใหม่ทั้งในเขตเมืองและในเขตชนบท สำหรับครัวเรือนตัวอย่างในส่วนแรกที่สุ่มมาจากโครงการ LS2 นั้น จะทำการสัมภาษณ์เฉพาะครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนั้นเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น ครัวเรือนตัวอย่างจาก LS2 มีจำนวน 35 ครัวเรือน แต่ครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างครั้งนี้มีเพียง 30 ครัวเรือน ดังนั้นจะสัมภาษณ์เพียง 30 ครัวเรือนดังกล่าว และเนื่องจากช่วงเวลาจากการศึกษาค้นคว้าก่อนจนถึงการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ครัวเรือนบางครัวเรือนจะขาดหายไป เนื่องจากสาเหตุการตาย การย้ายถิ่น ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดหมู่บ้านสำรองจากหมู่บ้าน LS2 ซึ่งอาจจะอยู่ในจังหวัดเดียวกันหรือคนละจังหวัดไว้ เพื่อจะได้สัมภาษณ์ครัวเรือน LS2 ให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ สำหรับครัวเรือนอีกส่วนหนึ่ง เป็นครัวเรือนที่ทำการสุ่มตัวอย่างใหม่ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก ได้แก่ ครัวเรือนที่สุ่มตัวอย่างใหม่จากหมู่บ้าน LS2 เดิม และอีกส่วนหนึ่งก็คือ ครัวเรือนที่สุ่มตัวอย่างใหม่ทั้งหมด

อัตราร้อยละและจำนวนของครัวเรือน จำแนกตามประเภทของตัวอย่าง

<u>ครัวเรือนและหัวหน้าครัวเรือน</u>	<u>หัวราชอาณาจักร</u>	<u>ชนบท</u>	<u>เมือง</u>
ครัวเรือน LS	38.0 (1,010)	36.4 (796)	45.4 (214)
ครัวเรือนใหม่ในเขตตัวอย่าง LS	10.0 (265)	11.1 (243)	4.7 (22)
ครัวเรือนใหม่ที่ไม่ได้อยู่ในเขตตัวอย่าง LS	52.0 (1,383)	52.5 (1,148)	49.9 (235)
รวม	100.0 (2,658)	100.0 (2,187)	100.0 (471)

ในการสุ่มตัวอย่างได้จัดแบ่งการสุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในเขตชนบทเป็น

3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่หนึ่ง เป็นการสุ่มตัวอย่างระดับอำเภอ โดยจัดกลุ่มอำเภอในประเทศไทยตามสัดส่วนของประชากรที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมออกเป็น 15 กลุ่ม จากกลุ่มอำเภอดังกล่าว จะเลือกอำเภอที่เป็นตัวอย่างกลุ่มละหนึ่งอำเภอ โดยวิธี Probability Proportional to Population Size

ขั้นที่สอง เป็นการสุ่มตัวอย่างระดับหมู่บ้านในแต่ละอำเภอตัวอย่างจะเลือก 3 หมู่บ้าน โดยวิธี Proportional to Number of Household Size.

ขั้นที่สาม เป็นการสุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือน แบ่งเป็นครัวเรือนตัวอย่างใหม่ (NS) และครัวเรือนอย่างเก่า (LS) วิธีการทาศครัวเรือนตัวอย่างเก่าและครัวเรือนตัวอย่างใหม่ ใช้วิธี Systematic Random Sampling สำหรับในกรณีที่ครัวเรือนตัวอย่างเก่ามีจำนวนไม่พอกับความต้องการให้ไปสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างเก่าในหมู่บ้านสำรองไว้

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในโครงการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย และการวางแผนครอบครัว วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์โดยมีแบบสอบถาม โดยให้พนักงานสัมภาษณ์ตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

หัวหน้าครัวเรือน

1. ถ้าในครัวเรือนมีคู่สมรสเพียงคู่เดียวให้สัมภาษณ์สามี
2. ถ้าในครัวเรือนมีคู่สมรสสองคู่หรือมากกว่านั้น ให้เลือกสัมภาษณ์คน

หนึ่งตามเกณฑ์ดังนี้ตามลำดับ

- ก. เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการทำมาหากินของครัวเรือนมากกว่า สามีภรรยาผู้อื่น ๆ
- ข. ถ้าไม่สามารถกำหนดได้ว่า ผู้ใดมีความสำคัญต่อการทำมาหากินของครัวเรือน ให้สัมภาษณ์ชายที่มีอาวุโสสูงสุดที่แต่งงานแล้ว และกำลังอยู่กินกับภรรยา
3. ถ้าในครัวเรือนไม่มีคู่สมรสเลย ให้สัมภาษณ์บุคคลใดบุคคลหนึ่งตามเกณฑ์ ดังนี้

- ก. บุคคลที่มีความสำคัญต่อการทำมาหากินของครัวเรือน
- ข. ถ้าไม่สามารถกำหนดได้ว่า ผู้ใดมีความสำคัญต่อการทำมาหากินของครัวเรือน ให้สัมภาษณ์บุคคลที่มีอาวุโสสูงสุด

สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้เฉพาะแบบสอบถามของหัวหน้าครัวเรือน ได้แก่

ส่วนที่หนึ่ง แบบบันทึกเกี่ยวกับสมาชิกครัวเรือน

ส่วนที่สอง รายละเอียดทั่วไป

ส่วนที่สาม การเขียนฐานะทางสังคม

ส่วนที่สี่ ความต้องการบุตรและการวางแผนครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำโดยการหาความถี่ของตัวแปรแต่ละตัว เพื่อทราบลักษณะพื้นฐานของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรกับจำนวนบุตรที่ต้องการของหัวหน้าครัวเรือน เกษตร โดยการใส่โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า "Crossbreak" ซึ่งจะหาค่าเฉลี่ย (Mean) ของจำนวนบุตรที่ต้องการ การนำเสนอข้อมูล จะเสนอในรูปแบบของการพรรณาและตารางค่าสถิติ

สำหรับคุณลักษณะโดยทั่วไปของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ นั้น พอจะ

สรุปได้ดังที่นำเสนอในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามจำนวนบุตร
ที่ต้องการ

จำนวนบุตรที่ต้องการ	ร้อยละ
0	0.3 (4)
1	1.2 (18)
2-4	57.5 (629)
5	9.7 (151)
6	9.8 (151)
เท่าไรก็ได้	2.1 (33)
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	19.5 (302)
รวม	100.0 (1,554)

จากตารางที่ 2.1 จะเห็นได้ว่า จำนวนบุตรที่ต้องการของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในชนบท ส่วนใหญ่มีจำนวนระหว่าง 2-4 คน กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรที่ต้องการมีบุตร 2-4 คน มีร้อยละ 57.5 และผู้ที่ต้องการมีบุตร 5 คน มีร้อยละ 9.7 มีข้อน่าสังเกตว่า มีหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรที่บอกว่า "ไม่ทราบ-ไม่ตอบ" อยู่ถึงร้อยละ 19.5 และผู้ที่ตอบว่า "เท่าไรก็ได้" มีร้อยละ 2.1

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.2 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน เกษตร จำแนกตามประเภทการปรับปรุงดินด้วยการใส่ปุ๋ย

การใส่ปุ๋ย	ร้อยละ
ใส่	62.0 (963)
- ปุ๋ยเคมี	55.9 (868)
- ปุ๋ยธรรมชาติ	3.7 (57)
- ทั้งปุ๋ยเคมี & ปุ๋ยธรรมชาติ	1.6 (25)
- ไม่คอบ	0.8 (13)
ไม่ได้ใส่	37.3 (580)
ไม่ทราบ-ไม่คอบ	0.7 (11)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าครัวเรือน เกษตรในชนบทส่วนใหญ่ ใช้วิธีการปรับปรุงดินด้วยการใส่ปุ๋ย ซึ่งมีถึงร้อยละ 62.0 และเมื่อพิจารณาถึงประเภทของปุ๋ยที่ใช้ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 55.9 ของผู้ใช้ปุ๋ย ส่วนผู้ใช้ปุ๋ยธรรมชาติมีเพียงร้อยละ 1.6 ของผู้ใช้ปุ๋ย และเกษตรกรที่ไม่ได้ใส่ปุ๋ยในการปรับปรุงดินมีร้อยละ 37.3

ตารางที่ 2.3 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน เกษตร จำแนกตามประเภทการใช้ยาฆ่าแมลง

การใช้ยาฆ่าแมลง	ร้อยละ
ใช้	38.5 (598)
- ใช้เป็นประจำ	14.7 (228)
- นาน ๆ ครั้ง	23.8 (370)
ไม่ได้ใช้	60.6 (942)
ไม่ทราบ-ไม่คอบ	0.9 (14)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าครัวเรือน เกษตรในชนบทส่วนใหญ่ ไม่ได้ใช้ยาฆ่าแมลงในไร่นา ร้อยละ 60.6 และผู้ที่ใช้ยาฆ่าแมลงในไร่นามีร้อยละ 38.5 โดยมีผู้ที่ใช้เป็นประจำ ร้อยละ 14.7 ของผู้ที่ใช้ยาฆ่าแมลง และผู้ที่นาน ๆ ครั้งจึงจะใช้ยาฆ่าแมลงมีร้อยละ 23.8

ตารางที่ 2.4 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน เกษตร จำแนกตามการใช้ เครื่องจักร เครื่องทุ่นแรงในการประกอบกร

การใช้ เครื่องจักร เครื่องทุ่นแรงในการประกอบกร	ร้อยละ
ใช้	30.2 (469)
ไม่ได้ใช้	68.9 (1,066)
ไม่ทราบ-ไม่ตอบ	0.9 (14)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าครัวเรือน เกษตรในชนบทส่วนใหญ่ ไม่ได้ใช้ เครื่องจักร เครื่องทุ่นแรง ในการประกอบกร มีถึงร้อยละ 68.9 ส่วนผู้ที่ใช้ เครื่องจักร เครื่องทุ่นแรงมีเพียง ร้อยละ 30.2

ตารางที่ 2.5 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน เกษตร จำแนกตามการปลูกพืช หมุน เวียน

การปลูกพืชหมุน เวียน	ร้อยละ
ปลูก	17.5 (272)
ไม่ได้ปลูก	81.5 (1,266)
ไม่ทราบ-ไม่ตอบ	1.0 (16)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.5 ไม่ได้ทำการปลูกพืชหมุนเวียน มีเพียงร้อยละ 17.5 เท่านั้นที่ทำการปลูกพืชหมุนเวียน

ตารางที่ 2.6 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน เกษตร จำแนกตาม เขตชลประทาน

เขตชลประทาน	ร้อยละ
ใน เขตชลประทาน	14.0 (218)
นอก เขตชลประทาน	84.9 (1,319)
ไม่ทราบ-ไม่ตอบ	1.1 (17)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าครัวเรือน เกษตรในชนบทส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.9 อาศัยอยู่นอกเขตชลประทาน และมีผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชลประทานมีร้อยละ 14.0

ตารางที่ 2.7 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน เกษตร จำแนกตามการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

กรรมสิทธิ์ในที่ดิน	ร้อยละ
เป็นเจ้าของตัวเองทั้งหมด	61.3 (952)
เช่าทั้งหมด	14.1 (219)
ของตัวเองบางส่วน	13.5 (210)
อื่น ๆ	10.2 (159)
ไม่ทราบ-ไม่ตอบ	0.9 (14)
รวม	100.0 (1,550)

หัวหน้าครัวเรือน เกษตรในชนบทส่วนใหญ่ มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งเป็นของคนเองทั้งหมด มีถึงร้อยละ 61.3 ส่วนผู้ที่เช่าทั้งหมด มีที่ดิน เป็นของตัวเองบางส่วน และอื่น ๆ เป็นร้อยละ 14.1, 13.0 และ 10.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 2.8 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน เกษตร จำแนกตามจำนวน เนื้อที่
ที่ใช้ในการเพาะปลูก

จำนวน เนื้อที่ที่ใช้เพาะปลูก (ไร่)	ร้อยละ
น้อยกว่า 15 ไร่	39.6 (615)
15-40 ไร่	44.9 (696)
มากกว่า 40 ไร่	14.8 (231)
ไม่ทราบ-ไม่ตอบ	0.7 (8)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าครัวเรือน เกษตรในชนบทส่วนใหญ่ ร้อยละ 44.9 มีจำนวนเนื้อที่
ที่ใช้เพาะปลูก 16-40 ไร่ และผู้ที่มีจำนวนเนื้อที่ที่ใช้เพาะปลูก 15 ไร่และมากกว่า 40
ไร่ มีร้อยละ 39.6 และ 14.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 2.9 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน เกษตร จำแนกตามจำนวน เดือน
ที่ว่างงานของ เกษตรกร

จำนวน เดือนที่ว่างงาน	ร้อยละ
มีงานทำตลอดปี	41.6 (646)
ว่างงานน้อยกว่า 6 เดือน	42.6 (662)
ว่างงานมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป	14.0 (217)
ไม่ทราบ-ไม่ตอบ	1.8 (29)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าครัวเรือน เกษตรในชนบทส่วนใหญ่ ว่างงานน้อยกว่า 6 เดือน
และมีงานทำตลอดปี ร้อยละ 42.6 และ 41.6 ตามลำดับ ส่วนเกษตรกรที่ว่างงาน
มากกว่า 6 เดือน ร้อยละ 14.0

ตารางที่ 2.10 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน เกษตร จำแนกตามการ เป็นสมาชิก
ของกลุ่ม เกษตรกร

การ เป็นสมาชิกของกลุ่ม เกษตรกร	ร้อยละ
เป็นสมาชิก	30.4 (470)
ไม่ได้ เป็นสมาชิก	69.3 (1,080)
ไม่ทราบ-ไม่ตอบ	0.3 (4)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าครัวเรือน เกษตรในชนบทส่วนใหญ่ ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่ม เกษตรกร
ร้อยละ 69.3 ส่วนผู้ที่ เป็นสมาชิกของกลุ่ม เกษตรกรมีเพียงร้อยละ 30.4

ตารางที่ 2.11 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน เกษตร จำแนกตามการมีไฟฟ้า
ใช้ในชุมชน

การมีไฟฟ้าใช้ในชุมชน	ร้อยละ
มี	28.7 (446)
ไม่มี	69.6 (1,082)
ไม่ทราบ-ไม่ตอบ	1.7 (26)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าครัวเรือน เกษตรในชนบทส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในเขตที่ไม่มีไฟฟ้าใช้
ถึงร้อยละ 69.6 และอาศัยอยู่ในเขตที่มีไฟฟ้าใช้เพียง 28.7

ตารางที่ 2.12 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามกลุ่มอายุ
ของหัวหน้าครัวเรือน

อายุ	ร้อยละ
กลุ่มอายุ 15-44 ปี	56.4 (877)
กลุ่มอายุ 45 ปีขึ้นไป	43.6 (677)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในชนบทส่วนใหญ่ มีอายุประมาณ 15-44 ปี ร้อยละ 56.4 และผู้ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 43.6

ตารางที่ 2.13 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

ระดับการศึกษา	ร้อยละ
ต่ำกว่า ป.4	24.0 (373)
ป. 4	69.0 (1,073)
สูงกว่า ป. 4	6.8 (104)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในชนบทส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงร้อยละ 69.0 และการศึกษาต่ำกว่า ป. 4 ร้อยละ 24.0 และผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า ป. 4 มีเพียงร้อยละ 6.8

ตารางที่ 2.14 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าคร่ำ เรือน เกษตร จำแนกตามระดับรายได้
ต่อปี

รายได้	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	30.8 (473)
5,000-20,000 บาท	46.9 (886)
สูงกว่า 20,000 บาท	17.3 (269)
ไม่ทราบ-ไม่ตอบ	4.9 (77)
รวม	100.0 (1,554)

หัวหน้าคร่ำ เรือน เกษตรในชนบทส่วนใหญ่ มีรายได้ 5,000 - 20,000 บาท
ต่อปี ร้อยละ 46.9 ส่วนผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทและสูงกว่า 20,000 บาท
มีร้อยละ 30.8 และ 17.3 ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย